

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Štampa vsak četrtak in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrta leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske države 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopiše do odpovedi. — Udje „Kakšnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5, — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, v sprejemni naročnino, inserate in reklamacije, sa dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeran popust, inserat se sprejema do srede jutraj. — Za vsake reklamacije se poštnine proste.

Današnja številka obsega 12 strani.

Tristoletnica ruske vladarske hiše Romanov.

Danes, dne 6. marca, slavi mogočna Rusija 300-letnico, odkar je ruski carski prestol zasedla še sedaj vladajoča rodovina Romanov. Veliki zgodovinski spomini nam vstajajo pred očmi ob tej 300letnici. Rusija l. 1613, in Rusija l. 1913, kolika razlika, kolik napredek, ki je najtesneje združen s hišo Romanov!

L. 1584. je umrl Ivan IV. Vasiljevič, ki si je prvi med ruskimi vladarji dal ime „car“. Za ženo je imel blago in plemenito Anastazijo iz odlične rodovine Romanov. Po njeni smrti (1560) je postal Ivan IV. car velik razuzdaneec in okrutnež, vsled česar mu je dala zgodovina priimek „Grozni“. Po njegovi smrti je zasedel ruski prestol njegov sin Feodor I. Ivanovič (1584—1598), ki je bil zelo blagega in pobožnega srca, kakor njegova rajna mati Anastazija Romanovna. Vladarske posle je izročil popolnoma bratu svoje žene, Borisu Godunovu, ki je zelo spretno in premišljeno vladal rusko državo do smrti carja Feodora. Ko je pa Feodor umrl brez otrok, bi imel postati njegov naslednik mlajši brat Dimitrij, a Boris Godunov je sam hrepenel po carskem presolu. Se-le 9letnemu Dimitriju so zločinci nekega dne prerezali vrat, ko se je igral na dvorišču. S tem je izginil stari ruski vladarski rod Rurikovec in nastopila je zelo žalostna doba brezvladja. Zdelo se je, da bo konec Rusije. Carski prestol je zasedel Boris Godunov, ki je pa imel vse polno nasprotnikov in ga je smatralo ljudstvo za morilca postavnega carjeviča Dimitrija.

Ko je Boris videl, da ga vse sovraži, je začel grozno preganjati svoje nasprotnike, zlasti sorodnike rodu Rurikovega, posebno nečaka Anastazije Romanovne, Feodora, katerega je zaprl v samostan kakor tudi njegovo ženo, njih 5letno dete, Mihaela, pa je za sužnjil. Skoraj na čudežen način je bil ta otrok večkrat rešen smrtni nevarnosti in je postal pozneje ustanovitelj sedaj vladajoče ruske rodovine Romanov.

Ker je bilo z Borisom vse nezadovoljno, so se kmalu pojavili nemiri v državi. Drug za drugim so se oglašali sleparji, ki so se izdajali za Dimitrija, češ, da ni bil umorjen. Vrhu tega so napadali rusko državo sovražni sosedje: Poljaki, Švedi in nemški križarji.

V teh žalostnih razmerah je nenadoma buknila na dan zavest ruskega ljudstva, kakor en mož se je ruski narod vzdignil na sveto vojsko zoper sovražnike in jih pognal iz domovine. Leta 1612. je bila Rusija osvobodena tujcev, in ko je bila nevarnost odstranjena, se je začetkom l. 1613. sešla v Moskvi velika narodna skupščina, da bi dala ruski državi novega vladarja. Vsi zbrani poslanci so bili ene misli: ne voliti tujca, ne Poljaka, ne Šveda, ne Nemca. Vseh oči so se obrnile naposled na mladega Mihaela Feodoroviča Romanova, pranečaka plemenite Anastazije Romanovne, katerega je bil Boris Godunov dal zapreti v samostan.

Tako so Romanovci zavladali na Ruskem. Ves ruski narod je z veseljem pozdravil novega vladarja; s hišo Romanovo se začne nova doba v zgodovini ruske države. Dočim so prejšnji vladarji oslobodili Rusijo mongolskega jarma in ustvarili iz razkosanih kneževin enotno državo, so vladarji iz hiše Romanove privedli Rusijo v krog evropske omike in napravili iz nje evropsko velevlast.

Hiša Romanov je dala Rusiji velike in modre vladarje. Ze prvi car Mihael (1613—1645) je močno povzdignil Rusijo. V znotranjosti je napravil mir in red, s Poljaki in Švedi je sklenil mir, v Aziji je pa razširil rusko oblast čez Sibirijo celo do Kamčatke. Anglija, Francoska in Turčija so se potegovala za njegovo prijateljstvo, a on si je znal ohraniti proste roke. Njegov sin in naslednik car Aleksij Mihajlovič (1645—1676) se je začel maščevati nad Poljsko, ki je poprej veliko hudega storila na Ruskem in večkrat pretila ruski državi s poginom. Najznamenitejši vladar iz rodovine Romanov je pa brezdvomno car Peter Veliki (1689—1725), ki je celo prenovil rusko državo.

Leta 1730. pa je hiša Romanov v moškem kolenu izumrla s carjem Petrom II. Aleksijevičem, kakor 10 let pozneje habsburška rodovina s cesarjem Karolom VI. Hči Petra Velikega, carica Elizabeta, je sklenila ozko prijateljstvo z avstrijsko cesarico Marijo Tere-

zijo in ruski vojščaki so se večkrat borili za cesarico Marijo Terezijo in ji pomagali braniti prestol. Elizabeta ni imela otrok, zato je za svojega naslednika določila Petra Teodoroviča, sina svoje sestre Ane, vojvodinje Holstein-Gottoprske. Na Ruskem torej vlada danes hiša Romanov le po ženskem kolenu kakor pri nas habsburška.

Vladarji iz te hiše so gojili zmiraj prijateljske razmere do naše države, za časa Napoleonovih vojsk in l. 1848. so se naše in ruske čete skupno bojevale. Ako se je novejši čas nekoliko skalilo razmerje med Avstrijo in Rusijo, je tega kriva ruska politika, ki hoče pač pridobiti rusko prijateljstvo za sebe, nas pa osovražiti z Rusijo; krivo je dalje tega slepo in naravnost zagrizeno sovražstvo naših vodilnih krogov do Slovanov. Habsburški hiši je hiša Romanov že večkrat v resnih trenutkih pritekla na pomoč, nasprotnega povračila Rusija doslej ni zahtevala od naše države. Značilno v vladarski hiši Romanov je, da vsi znatnejši vladarji zasledujejo več ali manj enake politične cilje in tako upamo, da bo tudi navzlic vsem spletkam trajalo naprej dobro razmerje med hišo Romanov in hišo Habsburžanov v blagor in procvit obeh sosednjih držav. Geslo hiši Romanov je: Imperium et equitas (oblast in pravica); nad dunajskim cesarskim gradom pa se bliščijo besede: Iustitia fundamentum regnorum (pravica je temelj kraljestev). Pravica bodi podlaga dobremu sosedstvu Avstrije in Rusije, pravica podlaga slobode njenih narodov.

Konec vojske?

Turčija se nahaja v čimprej položaju. Armada je razcepljena zaradi umora vojnega ministra Nazim-paše v dva tabora, je slabo preskrbljena z življenjem in orožjem, vojaštvo ne zaupa častnikom, ti ne vojakom; v Carigradu med ljudstvom gospodari glad, nezadovoljnost in zarote, vlada je brez denarja, sultan pa brez vsakega upliva; nasproti jim stoji bolgarska armada, navdušena in samozavestna vsled do sedanjih zmag, poveljniki uživajo zaupanje in občudovanje vojaštva, vojaštvo najde pri voditeljih ljubezen in očetovsko skrb, vse skupaj vodi visoki cilj, da o svobodijo svoje brate izpod tujega jarma in povečajo svojo domovino. Kaj čuda potem, da so tudi sedaj na krmilu stoječi mladoturški krogi začeli misliti na mir, za Odrin so uprizorili vstajo, toda Odrin se bo moral odstopiti in še mnogo več zemlje, kakor je bilo pred nadaljevanjem vojske določeno. Mladoturška vstaja je torej Turčijo le oškodovala in zato se je bati zopet vstaje, ki bo pometla z mladoturki. Zarote se snujejo.

V Londonu se posvetovanja poslanikov velesil ne nadaljujejo. Sedaj bi moral priti na dnevni red za posvetovanje predmet o mejah Albanije. Toda najbolj prizadeti državi, Rusija in Avstrija, se še nista v vseh podrobnostih sporazumeli. Pogajanja med Rusijo in Avstrijo se vršijo naravnost med Dunajem in Petrogradom in ne preko Londona. Razmere so v sedanjem trenutku tako prijazne, da se vsak dan z večjo sigurnostjo zatiruje, da se bo kmalu na obeh straneh začela demobilizacija (odpoklicanje vojakov) z rusko-avstrijske meje. Tudi ruski listi že pišejo, da se pri sodi Skader Albaniji, kar bi pomenjalo za Črnogorce hud udarec.

Z bojišča ni posebnih poročil.

Rezervisti gredo domov.

Precej časa se je menilo, da bo ostalo pismo našega vladarja na ruskega carja brez upliva. Toda temu ni tako. Uspehi se dolgo niso videli, ker je trebalo poprej razvozlati in urediti stotero niti, ki so jih skozi 50 let naredile v zvezi med Petrogradom in Dunajem deloma hudobne deloma neveseče roke. Sedaj pa je vendar videti, da je pismo našega sivega vladarja dobro učinkovalo in da postaja razmerje naše vlade do Rusije z vsakim dnevom prijaznejše. Vsa napetost med nami in Rusi je izvirala iz tega, da smo se z njo kosali za upliv na Balkanu. O tem se bomo sedaj z Rusi prijateljsko dogovorili, jasno začrtali krog našega in ruskega upliva na Balkanu, se sporazumeli zaradi mej Albanije, in potem bo popolno soglasje med Avstrijo in Rusijo. Pogovori med Dunajem in Petrogradom se razvijajo tako ugodno, da se že z vso gotovostjo trdi, da bo vojaštvo kmalu odpoklicano z rusko-avstrijske meje!

Avstrija in Rusija bosta te dni objavili oglas, da so odnosi med njima izborni in bosta istočasno za-

čeli odpoklicevati svoje obmejno vojaštvo, in sicer se to zgodi bržkone danes, dne 6. marca, ko slavi ruski car 300letnico, odkar je rodovina Romanov zasedla ruski prestol. Vse priprave so že storjene. Vojaštvo ne bo več zmrzovalo v Galiciji, rezervisti se vrnejo domov.

V znak, da se je sklenilo prijateljstvo med nami in Rusi, bo baje kmalu prišel eden izmed ruskih velikih knezov k našemu cesarju na obisk.

Nova oboroževanja.

Četudi ne bo svetovne vojske, vendar eno posledico bodo imele sedanje razmere, da se bodo začele države se bolj oboroževati. Iz Rusije prihaja glas, da je ruska vlada že sklenila, da se zviša armada za 3 armadne kore, torej za 100.000 mož, tako, da bo razpolagala Rusija z 41 armadnimi kori. Francija, ki je imela dosedaj že 2letno vojaško službo, bo vpegljala zopet 3letno, da na ta način zviša število vojaštva že v miru na 1 milijon. Tudi iz Nemčije poročajo, da se bo tam število vojaštva zvišalo, in da upajo že o Binkoštih od državne zborni dobiti v to dovoljenje. Nemški vladni krogi upravičujejo to nakano s tem, da slikajo nevaren položaj, v katerem se je nahajala Nemčija v zadnjih mesecih. Ako bi Rusije, kakor se je bilo bati, napadla Avstrijo, bi ji morala priskočiti po določilih trozvezne pogodbe Nemčija na pomoč. Znano pa je, da sta Francija in Anglija čakali na ta trenutek, da Francija napade Nemčijo na suhem in Anglija na morju. Za to nevarnost je vedela Nemčija prav dobro in zato delala z vsemi močmi, da je Avstrija popuščala nasproti Srbom in da se je ustvarilo bolj prijateljsko razmerje med Avstrijo in Rusijo. Tudi Angliji se je začela Nemčija približevati, je nasproti Franciji se je držala neprenehoma korajžno. Kjer se vse oborožuje, tam tudi jaz ne morem zaostajati, si je mislila Avstrija in zato slišimo, da tudi naša skupna avstro-ogrška vlada misli že na povečanje svoje vojaške moči. Namerava se baje število vojaških novincev zvišati na leto za 25.000—30.000. Novi vojaki pa stanejo nove denarje in zato vse s strahom gleda v bodočnost, ki bo zahtevala zopet ogromne žrtve za nove bajonete in topove.

Turki prosijo za mir.

Jasno se sedaj vidi, da se mladoturkom ni slo za čast in slavo turške domovine. Ko so vzdignili v Carigradu punt, ampak samo za to, da pridejo njihovi pristaši do jasi, iz katerih bodo zobali — ne oves, ampak zlato. Pripoveduje se, da so se nekateri mladoturki, ki so bili prej pri vladnih poslih, močno obogatili. Sedaj tudi mladoturška vlada prosi za mir, in sicer ponižno ter pod bolj trdimi okolnostmi kot prejšnja vlada. Prepričana je, da vojske ne more uspešno nadaljevati.

Turška vlada se je namreč te dni obrnila do velevlasti s prošnjo, da posredujejo pri balkapski zvezi za mir ter jim naznanila svoje pogoje. Velevlasti so odgovorile, da ti pogoji niso zadostni, in Turčija je morala napovedati druge, še bolj ponižne pogoje. Svojo usodo je položila zaupljivo v roke velevlasti ter jim dala pooblastilo, da pridobijo pod katerimi koli pogoji balkanske zaveznike za mir. Turčija je voljna odstopiti Odrin.

Bolgarija bo sedaj z veliko previdnostjo postopala, da jo Turčija ne bo vodila za nos, kakor pri zadnjem premirju. Predno bo sklenila premirje ali mir, se bo zasigurala zaradi odstopa Odrina in prihodnje meje med Bolgarijo in Turčijo. Bolgarija želi mejo Midija—Ročsto. Velevlasti pa baje hočejo privoliti samo Midia—Enos, Turki seveda še manj. Balkanski zavezniki zahtevajo tudi vojno odškodnino, kar bo za Turke pomenjalo najbolj kislo jabolko. Velike težave bodo nastale gotovo tudi zaradi Skadra.

V rumunsko-bolgarskem sporu vprašanju še velevlasti niso ničesar ukrenile.

Nova zarota v Carigradu.

Ze naprej se je lahko sodilo, da bo nastala proti mladoturkom velika nevolja, ako ne bodo dosegli na bojnem polju sijajnih zmag. Sijajne zmage in tudi majhni uspehi so izostali, zato pa že dvigajo nasprotniki svoje glave in ščuvajo sedaj proti mladoturkom. Carigradska policija mora silno paziti, da se ne širijo oglasi za vstajo proti sedanji vladi. Te dni je zopet zaplenila 5000 izvodov oglasa, v katerem se je pozivalo ljudstvo, da s silo odstrani sedanjo vlado, ki je obetala novih zmag, a bo morala vsled svoje nezmož-